

Oogstrelend Schotland

Meedoen aan de Classic Malts Cruise staat voor varen in een ruige wereld van ongekennde schoonheid. Adrian Morgan zeilde tussen de Schotse eilanden, en nipte hier en daar aan een maltwhisky op leeftijd.

Tekst **Adrian Morgan** Vertaling **Arthur van 't Hof** Fotografie **Gary Blake**

Dit klassieke voorbeeld van navigeren rond de westelijke eilanden van Schotland leest in de *Yachtsman's Pilot to the Isle of Mull* als volgt: 'Komend vanuit het zuidoosten dient men de Lagavulin-stokerij op 315 graden te houden om het zuidwesten van Ruadh Mor vrij te varen – verwar de stokerij overigens niet met Ardbeg (een andere whiskystokerij). Met de ondiepte aan stuurboord is het dan simpelweg zaak op de paaltjes aan te sturen die de nauwe ingang naar de baai markeren; wel precies zo dat de letters ULIN zichtbaar zijn op de muur ter rechterzijde van het kasteel.' Soms heeft het varen in de duizenden baaien, inhammen en zeegaten van Schotland veel weg van spoorzoeken. Het kasteel overigens is Dunyvaig, de twaalfde-eeuwse vesting van de Heren van de Eilanden. Hier aan de zuidoostkust van Islay, waar in de baai ooit de oorlogsschepen van de MacDonalds achter de ankers zwaaiden, ligt nu een twintigtal jachten. Het is een heldere julinacht en over het donkere water, uit de richting van de oude mouterijschuren, waaien de wilde geluiden aan van een ceilidh, een Schots feest: doedelzakmuziek, getrommel en opzweepende kreten. Wie ooit het idee kreeg voor de Classic Malts Cruise moet wel beschikken over een groot gevoel voor marketing. De Cruise is immers hét jaarlijkse excuus om water met whisky te mengen, dankzij een vaarrally rond de eilanden, inclusief een bezoek aan drie stokerijen en zo veel ankerplaatsen als de tijd toelaat.

De beste tijd in dit vaargebied is mei tot oktober. Toch zou alleen een klimatologische verandering – van het formaat dat de dinosauriërs deed uitsterven – zoveel boten naar dit gebied kunnen lokken dat het hier overbevolkt zou raken. Tot die tijd zijn er net zoveel ankerplaatsen als er boten rondvaren.

De vaarwijzer van de Clyde Cruising Club beschrijft tweehonderd ankerstekken, en bevat een lijst met nog honderden andere. Je kunt alle jachten van het IJsselmeer verstoppen in vijftig vierkante mijl van Schotlands westkust. Ik heb mensen ontmoet die naar het eind van de wereld zijn gezeild, en alleen de woorden "Antarctica", "Chilense fjorden" en "Zuidereiland van Nieuw-Zeeland" toverden een zelfde glimlach op hun gezicht als de gedachte aan het Schotse wilde westen.

Ook in juli zeil je hier met een trui en een zeilpak onder handbereik. Geharde zeilers voelen zich hier als een vis in het water, hedonisten verre van. Navigators worden hier danig op de proef gesteld. Neem bijvoorbeeld het "bubbelbad" van Corryvreckan, tussen de eilanden Jura en Scarba. Het lijkt haast gemaakt om weke zuiderlingen de stuipen op het lijf te jagen.

Een legende verhaalt dat Niall, kleinzoon van de Ierse koning, er verdronk met zijn crew van vijftig curraghs, roeiboten. De heilige Columba moest er aan te pas komen om, met een handvol aarde van het graf van zijn vriend St-Kieran, het kokende water tot rust te brengen. Maar zelfs bij bestendig weer heeft Corryvreckan nog altijd veel weg van een afvoerput na het baden.

Het ruige Schotland heeft een magische aantrekkingskracht

Boven: Verzamelen op Skye voor een bezoek aan de Talisker-stokerij

Classic Malts Cruise

De jaarlijkse Classic Malts Cruise duurt veertien dagen en begint in Oban. Oban ligt in het verlengde van het Caledonisch Kanaal; de waterweg tussen Inverness (circa 550 mijl vanuit Nederland) en Fort William, via Loch Ness. In Oban wordt de eerste Cruise-party gehouden in de plaatselijke whiskystokerij. Daarna volgen de stokerijen van Talisker op het eiland Skye, en die van Lagavulin (spreek uit: "lekker voelen") op Islay. Onderweg kunnen pittoreske dorpjes en ankerplaatsen aangedaan worden als Tobermory en Tinkers Hole. Verder is de grote ruigte overal zicht- en voelbaar. Schepen zijn vrij om hun eigen route te varen en komen samen bij de drie stokerijen om te proeven, te feesten en te genieten van Schotse muziek. Inschrijven voor de Cruise kost 95 pond per opvarende. De deelnemers ontvangen een groene vlag als teken van deelname. Info: www.worldcruising.com / www.sailscotland.co.uk (algemene site over zeilen in Schotland)

Het kan er wild aan toe gaan, maar een beschutte plaats is altijd onder handbereik. Je kunt ook overal varen, als je maar goed zeemannschap in acht neemt. En wie houdt van zeemannsverhalen over de ongepolijste grandeur van dit westen, stapte aan boord bij iemand – bij voorkeur oud en vastberaden – die het klappen van de zweep kent. Mijn eerste keer bracht Jamie Robinson van Knoydart – oud en vastberaden – me naar deze streken, op zijn zeventig jaar oude, omgebouwde Deense kotter, de *Eda Frandsen*, onder het voorwendsel van een "uitgebreide whiskyproeverij". Deze "Classic Malts Cruise" staat sindsdien stevig op de Schotse yachting-kalender, en trekt vanaf het prille toerjachten van heinde en verre. Tegenwoordig is de vloot internationaal en bijzonder gevarieerd, hoewel het merendeel van de schepen afkomstig is uit Europa en groter dan 40 voet. Mijn tocht op de *Eda Frandsen* in 2000 staat in mijn herinnering gegrift. We hesen en reefden meters donkerbruin doek en luisterden naar het ruisen van het water, met ons oor direct naast het zes centimeter dikke eikenhout. Buiten bleef het licht tot middernacht en ging de zon weer op om drie uur 's morgens. Na een luie reis vanuit Mallaig ankerden we in Loch Scavaig, aan de voet van de donkere Cuillin, de imposante bergketen van het eiland Skye. In de schemering ▶

Nooit drinken uit een open whiskyfles

zagen we de zeehonden van de rotsen glijden.

Eerder op de dag, vanuit de hoogte boven onze ankerplaats, leek onze geankerde houten kotter wel een badeendje. Het uitzicht vanaf Drum Hain is niet onder woorden te brengen. Je bevindt je in een wereld van grillige bergen, dichtbij en ver weg, en in zee schitteren de droomeilanden Rhum en Eig.

De grote Schotse schrijver Sir Walter Scott schreef over Scavaig: "Ik heb nog nooit een landschap gezien waarvan de verlatenheid zo zwaar op de ziel drukt." Scott arriveerde in 1814 met de kotter *Pharos* van Robert Stevenson, de vuurtorenbouwer. De *Pharos* zal wat gelijkenissen hebben vertoond met de *Eda Frandsen*, maar het decor voor onze ogen moet zeker identiek geweest zijn, hoewel gescheiden door 185 jaren.

Een dag later lagen we in Loch Harport bij de Talisker-stokerij op Skye. Daar proefden we een vijftien jaar oude malt, die je hoogstwaarschijnlijk nooit in de winkel kunt kopen.

Het was hemels. In de koele, vochtige opslagruimte verkregen duizenden liters helder nat de kleur en smaak van een klassieke malt whisky. 'Zeg eens eerlijk,' vroeg ik de bedrijfsleider, 'kan iemand nog zeggen wat hij drinkt nadat hij twee glazen van dit spul op heeft?' 'Waarschijnlijk niet,' gaf hij toe. Maar dat, zo bedacht ik me, was misschien ook exact waar het om draaide. Zoete vergetelheid.

Later zaten we met zijn zevenen rond de salontafel aan boord om een dozijn whisky's te proeven. "Waar doet je deze smaak aan denken?" werd ons gevraagd. 'Ammoniak en stroop.' 'Tja...', zei de man van de Classic Malts. 'Natte sokken,' was de volgende suggestie. 'Sinaasappel en afbijtmiddel.' En zo ging het maar door.

Boven op mijn eerdere whiskylessen van die week gaf de Talisker-stoker me nog een paar goede tips: Na drie glazen kun je echt geen verschil meer proeven tussen een tien jaar oude malt en een supermarktmerk. Je smaak is dan zo gebombardeerd door indrukken dat zelfs een glas korenwijn hetzelfde smaakt. Probeer het maar. Daarom: bespaar jezelf geld. Begin met een goede malt en stap dan over op elke andere redelijke whisky.

Nog zo een: bestel in een bar nooit een malt uit een halffege fles omdat de speciale smaak dan verloren is gegaan. Whisky wordt er niet beter op als de fles open is geweest. Drink daarom altijd uit een volle fles. Plus, whisky wordt niet ouder als de fles langer ligt, zoals wijn. Een tien jaar oude malt is ook na dertig jaar liggen een tien jaar oude malt.

En als je echt wilt genieten van een glas malt, voeg dan een druppel water toe. Het brengt het hele verborgen ▶

Kustzeilers in de Cruise

In de Classic Malts Cruise (CMC) van 2007 voer de Nederlandse *Volcmar van Campen* mee. De *Volcmar* is een Vancouver 32 van Daan en Ita Gunnink, die lid zijn van de Nederlandsche Vereeniging van Kustzeilers. Samen met hun vrienden Wolter en Joke Smit voeren zij de Cruise, die zij prijzen om de ontspannen sfeer. 'We houden niet van flottieljezeilen,' zegt Ita. En dat komt goed uit, want wie aan de CMC meedoet, kiest zijn eigen route en tempo. Daan: 'Over een afstand van één reguliere zeildag mag je hier vier dagen doen. Onderweg zie je de mooiste vergezichten. Af en toe zie je een zeiltje, maar eigenlijk vind je alleen in de tussenstops bij de distilleerderijen een grote groep schepen terug.' Wie naar deze kust wil, maakt eerst de oversteek naar Schotland. 'We hebben het best lastig gehad,' erkent Daan, 'We liepen in Edinburgh aan en kregen in de Firth of Forth te maken met noordoost 8. Precies uit de verkeerde hoek, want de golven kaatsten terug van de kust en dat gaf een venijnige golfslag.' De reis voerde verder door het Caledonisch Kanaal.

'Je moet geen haast hebben; we deden het in 2,5 dag. Houd overigens rekening met een flink kanaalgeld. De *Volcmar* betaalde 109 pond, maar inschrijvers van de CMC krijgen 10 procent korting.' Schotland is niet voor beginnende zeilers. Uiteraard moet je meestal ankeren en in de bijboot naar de kant. Er kan veel stroom staan, hoewel dat voornamelijk beperkt blijft tot de engtes. Ook moet je het interpreteren van kaart en pilot goed onder de knie hebben. Maar wie dat allemaal tot het vaste repertoire rekent, wordt beloofd: 'Het is er verschrikkelijk mooi,' vindt Ita, 'een beetje zoals Noorwegen, maar dat heeft een rechte kust en Schotland heeft iets "ronds", met al zijn eilanden.' Geen wonder dat Ita de leden van de Kustzeilers in het clubblad opriep in 2008 allemaal mee te doen aan de CMC. 'De organisatie is super, en de tastings en barbecues zijn erg gezellig. Je moet er alleen wel snel bij zijn, want er is plaats voor honderd boten en dat aantal inschrijvers is meestal al in februari bereikt.'

geur- en smaakboeket in de drank naar boven. Eén druppel is genoeg; verdrink je whisky niet!

Een paar jaar na mijn tocht met de *Eda Frandsen* keerde ik terug op een houten 46-voeter, genaamd *Sealgair*. Dit keer hadden we drie Fransen aan boord, van wie er één een neus had die wel gemaakt leek om in whiskyglazen te steken. Zodra Gilbert zijn gok in een glas malt stak, had hij veel weg van een kolibrie met zijn snavel in een lotusbloem.

Alweer leek de woeste reputatie van de westkust misplaatst. In Loch Scavaig was het kalm en sereen, en dit keer had ik mijn werphengel meegenomen om een lijntje uit te gooien in Loch Coruisk, een zoetwatermeer boven Scavaig. Er bewoog niets, maar toch had ik het gevoel dat die enorme oerforel rondzwom in het donkere water dat zwaar tussen de Cuillins-toppen hing, als whisky in een glas.

Eenmaal weer aan dek hoorden we het spookachtige gefluit van de zeehonden, en keken we naar de sterren in het blauwzwart van de hemel, voordat de nacht echt viel. In de verte het gedonder een waterval die zich van de rotsen afstortte. Buiten dat was alles volslagen stil.

Dat jaar zeilden we de *Sealgair* van Oban naar Islay, en daarna via de weinig bezochte Garvellach-eilanden – ten noorden van Jura – naar Iona, waar de heilige Columba zijn cel had. Eileach an Naoimh – in het Gaelic “rotsen der heiligen” – is de grootste van de Garvellachs. St-Columba vluchtte ernaartoe vanuit Iona, toen de eilandbewoners genoeg hadden van zijn bekeringsijver.

Je vindt er nog steeds ruïnes van wonderbaarlijke bouwsels met bijenkorfstructuur. Ze werden gebruikt door de volgelingen van een andere heilige, St-Brandaan, die in 542 arriveerde; 21 jaar voor Columba. De jonge missionaris en de oude monnik zouden elkaar hier zelfs ontmoet hebben.

Hoe dan ook, Columba koos een goede schuilplaats: de eilanden zijn praktisch onbereikbaar, uitgezonderd bij gunstige weersomstandigheden. Iedere pilot raadt je af hier te ankeren voor de nacht, aangezien de wind vanuit westen aanzwelt door de engte, en de ankergrond weinig houvast biedt.

Duikers maken hier melding van dodelijke draaikolken

Ik sprong aan land via de gladde rotsen en klom naar boven, langs de ruïnes, naar het hoogste punt; 78 meter boven de zeespiegel. Ik vond een plekje op een stukje gras op de rand van de klif, en keek de diepte in. Onderwijl krijsten zwartgerugde zeemeewuven me toe dat ik hun kuikens met rust moest laten.

Ik bracht niet langer dan twee uur door op Eileach an Naoimh. Maar toch raakte ik in de ban van dit eilandje, dat iets meer dan een mijl lang is en hooguit een kwart mijl breed. Het leek werkelijk of ik meegevoerd werd naar de tijd van Columba, eeuwen terug.

De belangrijkste Keltische zeeroute waarlangs in de donkere middeleeuwen het christendom zich over Europa verspreidde, liep door de Straat van Jura; onze bestemming voor die dag. Zoals gezegd, passeerde Colomba hier Corryvreckan. Hedendaagse duikers rapporteren dat daar draaikolken zijn die je tot honderd meter naar beneden zuigen. Het blijft een angstaanjagende plaats in een storm. Je hoort Corryvreckan brullen tot op Crinan, tien mijl verderop. De pilot besteedt er twee pagina's aan; imponerende informatie over “8 knopen stroom” en “een van ▶

boven: Tobermory is het Volendam van Schotland

De onverbiddelijke Schotse natuur is niet voor angsthazen

Een reuzenhaai draaide z'n foerageerrondjes

De vele riffen hier maken het geen plaats voor een klein jacht in slecht weer, aangezien het enige baken bestaat uit een stenen torentje zonder licht. Je navigeert er met de gebruikelijke aanwijzingen over hoeken of uitlopers van eilanden, die in lijn moeten worden gehouden met heuveltoppen of daken van schuurtjes.

Tinkers Hole komt ook in *Kidnapped* voor, maar dan als "Fiddlers Hole". Stevenson bezocht het toen zijn oom, de vuurtorenbouwer, er Dubh Artach bouwde. Het biedt zelfs bij orkaankracht beschutting, maar het is geen goede plek bij een zuidelijke wind. Voor wie niet beter weet, is het nog oppassen geblazen, want precies in het midden van de ingang ligt een rotspunt waar bij eb maar 2,3 meter water boven staat.

Tinkers Hole ligt in de straat van Iona, waar in de zomer het pad naar de kathedraal vol toeristen is. Je vindt er t-shirts, asbakken en kaarsen van Columba, boeken over meditatie, Keltische kruis van krasvrij plastic en handgemaakte Iona-chocolade (die overigens van Mull komt).

We scheerden langs de kliffen van Staffa, waar een horde toeristen haar weg zocht naar Fingals Cave, op weg naar Muck – het kleinste eiland en mijn persoonlijke favoriet. Het ligt vijf mijl boven de kaap van Ardnamurchan, de meest westelijke punt van het Schotse vasteland.

De naam komt uit het Gaelic waarin "muc-mahara" zeevarken of bruinvis betekent. Tijdens de Napoleontische oorlogen gebruikten de eilanders de plaatselijke kelp die de zeebodem bedekte als grondstof voor hun buskruit. Zoals zoveel eilanden werd ook Muck in de negentiende eeuw ontvolkt. Ongeveer driehonderd families maakten plaats voor de schapen van Lord en Lady Muck, terwijl de bevolking verscheept werd naar Nova Scotia.

Vanaf het hoogste punt van het eiland, 135 meter boven de waterspiegel, zag ik een overweldigend panorama. In het noorden rees Eigg op uit zee – het "eiland van de grote vrouwen" – met daarachter Rum, waarvan de zeventienhonderd meter hoge tweelingtoppen Hallival en Askival het kleine Muck nog nederiger maakten. Daaronder, net onder het wateroppervlak, draaide een reuzenhaai zijn foerageerrondjes; zijn opengesperde muil als een ronde planktonemmer onder zijn snuit.

De zomerlucht was zacht en warm toen ik de hoogte van Muck afdaalde, door de velden vol wilde bloemen. Ik stopte bij een boerderij, waar de familie aan het hooien was. 'Dit is echt een heerlijke plek,' zei ik. Ze lachten: 'Op een dag als vandaag wel.' Hun ogen vertelden me dat alles anders was in de winter, als de zuidwesterstorm loeit. En dat zegt eigenlijk alles wat je moet weten over zeilen in het westen van Schotland. ■

de meest opmerkelijke wateren van de Britse eilanden". Als de vloed opkomt, begint de zee te borrelen, en lijkt het op een kokende ketel. De over het algemeen onderkoelde auteurs van de Admiralty-pilot waarschuwen in bijna hysterische bewoordingen voor de gruwelen. Zelfs op een mijl afstand voel je de stroom trekken aan je schip. Het is alsof je aan een afgrond staat: een atavistisch verlangen maakt zich van je meester om te zien wat de natuur in zijn ergste vorm vermag. Misschien zit dat gewoon in de menselijke geest.

Corryvreckan, Grey Dogs Channel, Cuan Sound, Tinkers Hole, Iona, Staffa, het kleine Muck en het machtige Rum weerklinken in legendes en literatuur. De Torran Rotsen, bijvoorbeeld, spelen een rol in *Kidnapped*, het boek van Robert L. Stevenson – inderdaad, die van Schateiland. In *Kidnapped* lijdt de held David Balfour schipbreuk op de Torrans, en vernoemde een baai in het zuidwesten van Mull naar zichzelf. Hier ontsnapte hij, volgens het boek, na zijn berechting.